

JELENTŐS VÍZGAZDÁLKODÁSI KÉRDÉSEK

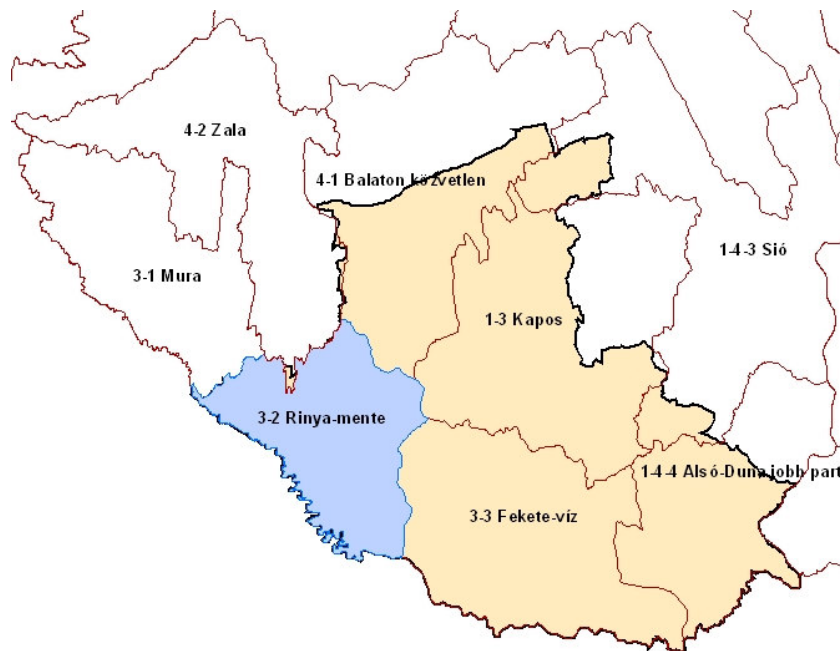
**a „3-2 Rinya-mente”
vízgyűjtő-tervezési alegység területén**

DDKÖVÍZIG
Pécs, 2007. november

1. A TERVEZÉSI ALEGYSÉG LEÍRÁSA

1.1. Az alegység területi lehatárolása

A tervezési területet északról a Zala és a Balaton vízgyűjtője, nyugatról a Mura, keletről a Fekete-víz, észak-keletről a Kapos vízgyűjtője határolja. A tervezési terület déli határát a terület fő befogadjaként a Dráva folyó, illetve a magyar-horvát országhatár jelenti.

A tervezési terület a Dráva magyarországi szakaszának bal partján a Dombó-csatorna, a Rinya, a Zimóna- és a Rigóc-patakok vízgyűjtőjét, valamint a Dráva ezen szakaszának közvetlen vízgyűjtőjét foglalja magában.

A lehatárolt terület közel 50 település területét foglalja magában, melyek közül jelentősebbek Nagyatád, Barcs és Csurgó.

1.2. A terület meghatározó jellemzői, adottságai

Kistájak

Az érintett terület Belső-Somogyhoz tartozik, bár a Lábodi-Rinya felső szakasza már a Zselicben található. A terület alapvetően három kistájra osztható. A Dráva menti viszonylag keskeny területsáv, Órtilostól Drávatamásiig a Közép-Dráva-völgyhöz tartozik, míg a másik két kistáj észak-déli lefutású és a Drávától a Balaton irányában hízódik. A Nyugat-Belső-Somogy és Kelet-Belső-Somogy elnevezésű kistájak között a határt gyakorlatilag a Rinyák főbefogadója a Babócsai-Rinya jelenti.

Domborzati jellemzők és tájformák

A Közép-Dráva-völgy 1-4 km szélességű, 60-70 km hosszú allúviális felszín, mely jórészt alacsony- és magasártéri szintekre, morotvákra, elhagyott medrekre tagolódik. Az alapvetően sík területen csak néhány méteres szintkülönbségek adódnak, de a magaspart Berzence és Bélavár között 30 m magasságot is elér.

A Nyugat-Belső-Somogyi kistáj a Zalaapáti-hát és a Marcali-hát között a Kis-Balatontól a Dráva völgyéig húzódik, futóhomokformákkal tagolt hordalékkúp síkság. Szélessége 15-20 km, hossza 50-75 km. Északi részén, a vízválasztó környékén (Segesd vonalában) a felszín átlagos magassága 160-170 m, a hátaik tetőszintjeinek tengerszint feletti magassága foltszerűen 180 m, míg a Dráva-völgy közeli déli területeken 130-140 m körüli szintek a jellemzőek. A hullámos térszínnek között lapos völgyek sűrű hálózata található.

A Kelet-Belső-Somogyi kistáj a szomszédos kistájhoz hasonlóan hordalékkúp síkság. Szélessége 16-20 km, hossza 80 km. A felszín átlagos magassága 150-170 m. Felszíne hasonló a Nyugat-Belső-Somogyi kistájéhoz, a különbség inkább az egyéb ökológiai tényezőkben mutatkozik. Jellemzőek itt is a futóhomok-formák.

Földtani és talajtani felépítés

A terület teljes egészében feltöltött süllyedék, mely egykor az Ős-Duna medre volt. A hordalék kavicsanyaga csak ritkán fordul elő a felszínen, általában 5-10 m mélyen található. A folyóvízi összlet fekéjében a pannóniai korú, homokos-agyagos üledékösszlet található. A Duna elvándorlása után a felszín morfológiája a futóhomokos területekre jellemzően alakult ki. A medence süllyedésének utolsó bizonyítható időszaka a würm.

A buckasorok közti mélyedésekben a holocén időszakban mocsári képződmények: lápi mész, tőzeg, kotus láptalaj képződött. A mélyfekvésű területrészek ma is mocsarasak, ezeken a területeken a felszíni víz és a talajvíz közvetlen kapcsolatban van. Vízbeszerezési szempontból a pannóniai homokrétegek a legfontosabbak, a talajvíz szinte mindenütt, különböző mértékben szennyezett.

A Taranyi-Rinya vízgyűjtőjének löszön kialakult barna erdőtalajai mellett megtalálhatóak a homokon kialakult vörösesbarna erdőtalajok is. A mellékvízfolyások völgyeinek homokos réti talajai vannak, addig a fővölgyet agyagos öntéstalajok határozzák meg.

Hidrometeorológiai jellemzők

A Rinya menti terület éghajlatában inkább a szubatlanti szubmediterrán hatásokat egyesíti a melegebbnek mondható Duna melletti területekhez képest.

Az évi középhőmérséklet és a nyári felmelegedés a terv területén belül Barcs és Homokszentgyörgy térségében a legalacsonyabb (10,2°C ill. 20,8°C júliusban). A legkisebb évi hőingadozást szintén Barcs (21,8°C) mérték.

A csapadék mennyisége 600-800 mm, maximuma május-júniusra, a minimum január február környékére esik. A második csapadék maximum október-novemberben van, ez helyenként eléri a nyár eleji maximumok értékét. Ez a mediterrán széljárás hatásának köszönhető. A kontinentális hatást az támasztja alá, hogy az éves csapadék mennyiségében nagy eltérések vannak. A hótakarós napok száma a Dráva menti területeken átlagosan 35 nap. A hóréteg átlagos vastagsága 10 cm. A Térségben huszonnégy óra alatt lesetet maximális csapadék 118 mm volt.

Hidrológiai, vízrajzi jellemzők

A Dráva magyarországi vízgyűjtője 6348 km² ami a teljes vízgyűjtő 15,8 %-a. A tervezési terület két legnagyobb mellékága a Dombó csatorna 373 km² és a Rinya-vízrendszer 921 km². A folyó bal partján (a rövid magasparti szakaszokat kivéve) árvízvédelmi töltés fut végig. Az Őrtilos-Drávaszabolcs közötti közel 168 km-es szakasz jellegében két eltérő részre, Őrtilos-Barcs és Barcs-Drávaszabolcs szakaszra osztható.

A tervezéssel érintett felső szakaszon a folyó partjait lokális beavatkozásokkal szabályozták. Őrtilosnál a folyó még mintegy 45-55 cm/km eséssel rendelkezik, Barcsnál már lankásabb 15-20 cm/km esésű. A jellemző középsebességek az eséssel összhangban csökkennek 1,5-1,8 m/s-ról 0,8-1,0 m/s-ra.

A folyó vízjárását a horvát erőművek csúcsra járatásának üzemrendje is nagymértékben befolyásolja. A dubravai erőmű áteresztő kapacitása 500 m³/s. Ez a hozam a Dráva középvízhozama körüli érték. Ha a természetes hozam ennél ez értéknél kevesebb, az erőmű duzzasztással állítja elő a kívánt mennyiséget a tárolótérben és a napi csúcsigényekkor ezt a hozamot ereszti át. A naponta kialakuló árhullámok a dubravai erőmű szelvényétől a folyó hossza mentén ellapuló tendenciával haladnak a Dunába torkollásig. Az őrtilos szelvényben (235 fkm) ez 100-130 cm-es vízjátékot jelent a kisvízes időszakban. Barcson (152 fkm) már „csak” 50-70 cm, Drávaszabolcson pedig 20-30 cm körüli az amplitúdójú a napi vízjárás változása. Természetesen ha a középvízhozamot meghaladó víz érkezik az erőmű turbináihoz, az áteresztéshez szükséges mennyiség biztosított, ekkor a napi vízjárás ingadozása nem érzékelhető.

Vízmélységet tekintve a folyóra közepes vízállásnál 2-3 méteres vízmélységek a jellemzők, bár az állandóan vándorló zátonyok miatt a meder évente átrendeződik. Babócsa és Vízvár között előfordulnak kritikusan sekély szakaszok is, a folyó 198 fkm-ig hajózható.

A Rinya vízrendszert számos azonos hosszúságú északról dél felé haladó mellékvízfolyás alkotja. A vízfolyások sűrűsége kiemelkedően magas (0,6 km/km²).

A Dombó csatorna a tervezési terület nyugati területeinek főbefogadója, medre mesterséges kialakítású.

A terület vízfolyásain sok halastó üzemel, melyek jelentős része hossz-töltéses. A sok tó (vízhasználat) ellenére a Rinyák vízrendszere viszonylag bővizű.

Hidrogeológiai jellemzők

A terület teljes egészében feltöltött süllyedék, mely egykor az Ős-Duna medre volt. A hordalék kavicsanyaga csak ritkán fordul elő a felszínen, általában 5-10 m mélyen található. A folyóvízi ösztlet fekéjében a pannóniai korú, homokos-agyagos üledékösztlet található. A Duna elvándorlása után a felszín morfológiája a futóhomokos területekre jellemzően alakult ki. A buckasorok közti mélyedésekben a holocén időszakban mocsári képződmények: lápi mész, tőzeg, ktus láptalaj képződött. A mélyfekvésű területrészek ma is mocsarasak, ezeken a területeken a felszíni víz és a talajvíz közvetlen kapcsolatban van. Vízbeszerzési szempontból a pannóniai homokrétegek a legfontosabbak, a talajvíz szinte mindenütt, különböző mértékben szennyezett.

A fő felszín alatti vízadó ösztlet a felső-pannóniai rétegcsoport, melynek homokos rétegei biztosítják gyakorlatilag a terület kútjainak utánpótlódását. A kisebb mélységű kutak pleisztocén-holocén korú homokrétegeket csapolnak meg.

Vízáró agyagréteg hiányában a homokos felszín miatt a csapadékkal együtt a szennyeződések is bejuthatnak, ezért a térségben sok az üzemelő, sérülékeny ivóvízbázis.

Védendő természeti értékek

A terület természeti értékekben bővelkedik. A Dráva bal parti területei a Duna-Dráva Nemzeti Park területének részét képezik.

A Nemzeti Park megalakulására 1996 áprilisában került sor. Órtilostól Szentborbásig, a Dráva 26 községhatárt érintő somogyi szakaszán 16.657 ha a védett terület kiterjedése, s ebből fokozottan védett 4.760 ha. Az érintett terület főbb természeti értékei felsorolásszerűen a következők: Baláta-tó Természetvédelmi Terület, Rinyaszentkirályi-erdő Természetvédelmi Terület, Babócsai Basa-kert Természetvédelmi Terület, Csokonyavisontai fás legelő Természetvédelmi Terület.

A területen kiemelt jelentősége van továbbá a NATURA 2000 területeknek, az ex lege területeknek és a térségi ökológiai folyosóknak. Külön említést érdemelnek a Dráva mellett meglévő mellék- és holtágak, amelyek ugyan zömmel nem védettek, de mindenképp jelentős vizes élőhelynek tekintendők.

Településszerkezet

A tervezési terület egészére jellemző az aprófalvas településszerkezet annak minden hátrányával. A falvak a mezőgazdasági foglalkoztatottságnak, megélhetési formának megfelelő kialakításúak. A térségben található néhány város is inkább mezőváros jellegű. A településszerkezetből adódóan infrastruktúrális gondok is nehezítik a falusias településeknek a felzárkóztatását.

Gazdasági, gazdálkodási jellemzők, fejlettség

A térségben az ipari tevékenység a városokhoz kötődik, de fejlettsége gyenge. Csak néhány ipari üzem mondható regionális szinten is jelentősnek. A területen ugyan három ipari park is létesült (Barcs, Nagyatád, Curgó), de kihasználtságuk igen rossz. A térségre a mező- és erdőgazdálkodás túlsúlya a jellemző, feldolgozóipar is csak inkább az erdőgazdálkodással összefüggésben létezik. Az idegenforgalom ágazatai közül a vadászat jelentős. Turizmus még a Drávához, a védett területekhez és a jelentős erdőterületekhez kötődően működik.

Az ország egyik legelmaradottabb térsége.

Várható fejlődési irányok

A térség vidékies, aprófalvas térségeinek leszakadása folytatódott az elmúlt időszakban. Magas, néhol 30%-ot elérő munkanélküliséggel, alacsony foglalkoztatottsággal, elvándorlással küzdő elzárt, nehezen megközelíthető zárványterületek alakultak ki a Drávamentén, különösen Külső- és Belső-Somogy egyes területein. E területeken halmozottan hátrányos helyzetű, kirívó szegénységgel küzdő, általában kevésbé iskolázott, egyre öregedő népesség él, és e területeken koncentrálódik a régió cigány lakosságának zöme is.

Jelentős ipari fejlesztéssel a jövőben sem lehet számolni, várhatóan a turizmus erősítése és a mezőgazdasághoz kapcsolódó feldolgozó-tevékenység lehet a reális kibontakoztatási cél.

2. JELENTŐS EMBERI BEAVATKOZÁSOK A TERÜLETEN

2.1. Vízrendezési, lefolyási-szabályozási beavatkozások

A tervezési terület főbefogadója a Babócsai Rinya a régi időkben DK-i irányban folyt és a mostani Barcs-komlódsi Rinya völgyében haladva Barcs határában érte el a Drávát. Jelenlegi formáját valószínűleg átmetszéssel alakították ki malomcsatorna építésével összefüggésben.

1904-05-ben a volt Pécsi Kultúrmérnöki Hivatal rendezési tervet készített, mely a főágon kívül a Taranyi, a Lábodi és a Belegi ág rendezését is tartalmazta.

A Rinya vízrendszer átfogó rendezése 1958-ban indult meg, először a főágot rendezték, majd mód nyílt a mellékágak rendezésére is.

A jelenlegi állapot kialakítása az 1970-es évek végén és az 1980-as évek elején történt. Az alsó szakaszon már kísérlet történt a természetközeli állapot kialakítására is.

A Lábodi-Rinya jókarbahelyezése 1905-ben történt meg 6 km hosszban, majd 1925-ben 5,6 km hosszban. A vízfolyás malom és halastó vízhasználatokat látott el. Az 1970-es években történt jókarbahelyezés során nyerte el jelenlegi kialakítását. A vízfolyás mentén jelenleg is számos halastó üzemel.

A Taranyi-Rinya alsó 16 km-es szakaszának rendezésére 1904-ben készült terv, a rendezés 1959-ben valósult meg. A vízfolyáson 1971-ben árvízcsúcs-csökkentő tározó épült Háromfa térségében.

A Szabási-Rinya jókarbahelyezése az 1960-as években készült el.

Barcs-komlódsi Rinya alsó szakasza a befogadója a környező területek lecsapoló hálózatának. A rendszer 1882-83-as években készült el. Jókarbahelyezése 1902-ben, 1927-ben majd 1957-ben történt meg.

A Dombó-csatorna első rendezése az 1900-as években volt. A tervezett 1:1-es rézsű a homokos talaj miatt nem állt meg ezért 1936-ban laposabb rézsűt alakítottak ki. Az 1950-es években ismét jókarba helyezték. Az 1960-as években csésszeszelvény kialakításával történt a felújítása. A csatorna kialakítása a jelenlegi méretekkel az 1980-as évek végén történt.

Következmények: Az előzőekben ismertetett rendezések során a Rinya vízrendszer kiépítése gyakorlatilag megtörtént, a beavatkozások hatására a kárt okozó elöntések jelentősen mérséklődtek. A jelenlegi állapot természetesen a nagyüzemi gazdálkodás igényeit tükrözi, ami hidromorfológiai és ökológiai szempontból jórészt nem megfelelő. (Kiegyenesített medrek, keskeny, zonáció nélküli parti sáv stb.)

Mértéke: A rendezések, így az ezzel járó ökológiai degradáció a főbefogadókat kivétel nélkül érintette, de a kisebb társulati vízfolyások esetében is jelentős a természetes állapottól való eltérés.

2.2. Vízhasznosítási tevékenységek

Vízhasznosítás szempontjából a tógazdaságok túlsúlya jellemző, mely tavak, tórendszerek völgyzárógátas vagy hossz-töltéses kialakításúak, több esetben pedig „tőfűzér”-ként jelennek meg az adott vízfolyásokon. A tavak többségén intenzív halgazdálkodás folyik, melyek üzemeltetése maga után vonja a folyamatos vízpótlást és az időnkénti fenékvíz leeresztést.

Következmények: A völgyzárógátas tavak esetében a völgyzárógát, a hossz-töltéses tavak esetében a tavak vízellátását biztosító duzzasztók jelentik a legfontosabb emberi beavatkozást, melyek a vízfolyások hosszirányú átjárhatóságát akadályozzák.

A völgyzárógátas tavak esetében fontos változás, hogy a duzzasztás hatására a vízfolyás sebessége lelassul, így a duzzasztott szakasz állóvízhez közelítő jelleget mutat. Ennek eredményeképpen e szakasz feliszapolódása más mértékű és az ökológiai tulajdonságai is eltérőek, mint a vízfolyás egyéb, kevésbé módosított szakaszain.

Problémaként merülhet fel egyes vízfolyások vízhiányos állapota is - ott, ahol több tó, tórendszer működik, mint amennyit a vízfolyás vízhozama elbír. Ugyancsak jelentős hatással bír, hogy a halgazdaságok időnkénti vízleeresztése rövid időn belül (késő ősszel egy-két hónap) jelentős mennyiségű vizet és szervesanyagot juttatnak az érintett vízfolyásba.

Mértéke: A tavas vízhasznosítás és azok hatása az alegység számos vízfolyására jellemző. A tavak száma jelenleg 84.

2.3. Bányászati tevékenységek

A területen a külfejtéssel történő művelés az elterjedt. A kitermelt ásványi anyag a területen jellemzően a kavics, a homok, a téglagyári lösz-agyag és a tőzeg, kis mennyiségben.

A kavicskitermelés a Dráva Barcs fölötti szakaszának környezetére jellemző. Ezen a szakaszon közvetlenül a folyómederből is történik kitermelés. A nagyobb tömegű kavicsbányászat Vízvár – Bélavár – Gyékényes térségében van. Itt a kavics minimális vastagságú fedőréteg alatt helyezkedik el. A kisebb bányák művelése csak a talajvízig volt a rendelkezésre álló gépparkkal lehetséges, a nagyobb bányák a víz alatti kotrással alakították ki a bányatavakat.

Következmények: A felszíni és felszín alatti vizeket itt a művelés során keletkező olajszenyveződés veszélyezteti közvetlenül, de általános veszélyforrást jelent a felszínen lévő kavicsra keresztül történő közvetlen beszivárgás is, ami a felszíni szennyeződés gyors lejutását teszi lehetővé a talajvízbe.

A homokbányászat közvetlenül kisebb veszélyforrást jelent, mivel a nyersanyag piaci értéke gazdaságilag nem biztosítja a nagyobb beruházást jelentő víz alatti kotrásos technológia alkalmazását. Ezért a homokbányáknál a beszivárgás juttathat a vízbe felszíni szennyeződést különösen azokon a területeken, ahol a felhagyott homokbányákat kommunális hulladék vagy szennyvíz, szennyvíziszap tárolására használták.

A dombvidékeken - főleg a helyi igények kielégítésére - több helyen működtek kisebb téglagyárak, melyek a pleisztocén üledékeket termelték alapanyagként, ezek ma már nem működnek. Az élővizekre veszélyt a bányaudvarokban lerakott kommunális hulladék jelenthet.

Mértéke: A települések közelében elszórtan, ellenőrizetlenül hagyott bányák száma több tucat a térségben, és az előzőekben leírtak miatt egy jelentős részük potenciális veszélyforrást jelentenek.

2.4. Ipari tevékenységek

A kockázatos emberi tevékenységekből adódóan (bányászat, nehézipar, feldolgozóipar, élelmiszeripar, stb.) veszélyt jelentenek az ipari technológiákból történő közvetlen kibocsátások, technológiai hibák, helytelenül tárolt, raktározott vegyi anyagok környezetbe kerülése, föld alatti tartályok kilyukadása. A FAVI nyilvántartás szerint a területen 130 db ilyen potenciális veszélyforrást jelentő, veszélyes anyag gyűjtő / tároló létesítmény található.

A vízgyűjtőn két jelentősebb ipari vízkibocsátó található. A Nagyatádi Cérnagyár évente 239000 m³ használt vizet vezet a Rinya patakba, a Lábodi Húsüzem 17430 m³-t a Csörge árokba.

Következmények: Környezetszennyezések a területen felszín alatti tartályok lyukadásából, a veszélyes anyagok helytelen tárolásából, illetve két esetben hígtrágya helytelen tárolásából adódtak. Jelenleg Barcson, Babócsán, Böhönyén Nagyatádon és Kadarkúton összesen 8 helyszínen folyik környezeti kármentesítés.

Mértéke: Valamennyi területen a talaj mellett a talajvíz is elszennyeződött. A szennyezőanyagok különböző szénhidrogének és származékaik, illetve hígtrágya - nitrát - ammónia. Mindegyik helyszínen folyamatban van a kármentesítés, annak különböző szakaszaiban: 2 helyszínen műszaki beavatkozás és 6 helyszínen kármentesítési monitoring szakaszban. Tartós környezeti károsodást egy területen jegyeztek be.

2.5. Települések szennyező hatása

Hulladék

A települések legjelentősebb szennyező hatásaként a keletkező *települési szilárd hulladékok* ártalmatlanítását kell megemlíteni, mely jelenlegi általános gyakorlata a lerakás.

A korábban kialakult lerakóhelyek gyakran sérülékeny közegben vannak, hiszen még a legális lerakók kijelölését sem előzte meg vizsgálat. 2002. december végén nagy változás következett be a hulladéklerakók üzemeltetése terén. Sorra bezártak a kis lerakó telepek és a települések egy-egy nagyobb - főként kistérségi - lerakóhoz, illetve azt üzemeltető szolgáltatóhoz csatlakoztak. Jelentősebb lerakók a csökölyi és a nagyatádi lerakó, melyek még működési engedéllyel rendelkeznek az idei évben, azonban megfelelő műszaki védelemmel csak a csökölyi lerakó van ellátva. A régió hulladékgazdálkodási terve mindkét lerakó bezárását irányozza elő, illetve Nagyatádon átrakóállomás/komposztáló létesítését, a térség hulladékát a tervezési alegységen kívül eső regionális lerakók fogadják (Szigetvár, Marcali, Kaposvár). A korszerű, térségi komplex hulladékkezelő rendszer (regionális hulladékgyűjtési rendszer, hulladékudvarok, átrakóállomások, válogatóművek, hulladéklerakók, komposztálók) kialakítása, a korszerűtlen hulladéklerakók rekultiválása térségi összefogással jelenleg folyik a Kapos-menti és Mecsek-Dráva hulladékgazdálkodási projektek keretében.

Az állati hullák elhelyezése korábban történhetett megfelelő műszaki kialakítású döngkútban, azonban a 71/2003. (VI.27.) FVM rendelet szerint használatban lévő döngkutak működését legkésőbb 2005. december 31-ig meg kellett szüntetni.

Következmények: Jelentős szennyezőforrások a műszaki védelem nélkül üzemelő, illetve felhagyott települési szilárd hulladéklerakók és illegális lerakók. Műszaki védelem hiányában az ipari és háztartási hulladékok szennyező anyagainak (egyszerű szerves ionok (pl. nitrát, klorid), a nehézfémek (pl. króm) illetve szintetikus szerves vegyületek (pl. tetraklorid), stb.) az esővízzel történő kimosódása, a csurgalékvizek átszivárgásával a talaj-, talajvíz- és a felszíni vizek elszennyeződése.

A döngtetők esetében a fertőző mikroorganizmusok talajba, felszíni és felszín alatti vízbe jutása jelent tényleges veszélyt

Mértéke: A tervezési alegységen összesen 32 db települési szilárd hulladéklerakó található, ami magában foglalja a működő, bezárt, és illegális hulladéklerakókat is. (Adatok forrása: PHARE felmérés, felügyelőségi adatbázis). Az illegális lerakók többsége abba a típusba tartozik, ahol a háztartási hulladék a meghatározó vagy az építési-bontási törmelékek. A lerakók mérete rendkívül eltérő, a 20-30 m²-től a száz, néhány száz m²-en keresztül a több tízezer m²-ig terjednek. A méretek közül legtöbb a 100-500 m² közötti.

A műszaki védelem nélküli lerakók száma 29 db. A korszerűtlen lerakók bezárása, rekultiválása folyamatosan zajlik.

A tervezési alegységen üzemelő döngkút nem található, a felhagyott döngkutak száma 9, ezek rekultiválása szükséges.

Szennyvíz

A Rinya-mente vízgyűjtő területen lévő 49 település közül 22 településen üzemel jelenleg szennyvízelvezető hálózat. Az összegyűjtött szennyvizek túlnyomórészt a vízgyűjtő terület öt szennyvíztisztító telepén (Nagyatádon, Barcson, Csurgón, Böhönyén, Somogyszobon) kerülnek megtisztításra. Mindegyik szennyvíztisztító telep rendelkezik mechanikai és biológiai tisztítási fokozattal, a barcsi szennyvíztisztító telepen biológiai és vegyszer adagolásos foszforeltávolítás is van. A vízgyűjtőn a legnagyobb koncentrált szennyvízkibocsátó a nagyatádi és a barcsi szennyvíztisztító telep.

A Rinya-mente vízgyűjtő területén lévő Iharos és Iharosberény községekben összegyűjtött szennyvizek a nagykanizsai szennyvíztisztító telepen kerülnek megtisztításra, mely a Mura vízgyűjtő területen található.

A szippantott szennyvizek fogadására, ártalmatlanítására Barcs-Drávaszentes városrészben, valamint Segesd és Csököly község területén létesült szippantott szennyvízkezelő telep. A szennyvíztisztító telepek közül szippantott szennyvizet a csurgói, a böhönyei és a somogyszobi tud fogadni szippantott szennyvizet, viszont jelenleg beszállítás csak a csurgói szennyvíztelepre történik.

Következmények: Az öt szennyvíztisztító telepről elfolyó tisztított szennyvizek koncentráltan kerülnek a befogadó felszíni vízfolyásokba elvezetésre, míg azokon a területeken, ahol a szennyvízcsatorna hálózat nem épült ki a nem szakszerűen kialakított gyűjtő tárolókból, szikkasztókból kikerülő szennyvíz a talajvizet terheli.

Mértéke: Mindegyik szennyvíztisztító telep a tisztított szennyvizet állandó vízfolyásba bocsátja be átlagosan kb. 6300 m³/nap mennyiségben, melynek közel fele a nagyatádi, 36 %-a a barcsi, 11 %-a a csurgói, 4 %-a pedig a somogyszobi és böhönyei szennyvíztelepekről kerül a befogadóba a 2006. évi adatok alapján.

2.6. A mezőgazdaság szennyező hatása

A gazdaságok szétesésével az állattartó telepeken a technikai megoldások elavultak, hiányzik a gépi kapacitás, tárolókapacitásuk sem kielégítő. Sok helyen megszűntek a trágyatelepek, a trágyahalmok és ún. trágyaszarvasok elhelyezése nem szakszerű. Az itt felsorolt változások eredménye, hogy a szerves trágya jelenleg komoly környezetszennyező tényezővé vált. A felhasználást nagyban korlátozza, hogy a szerves trágya szállítása, kijuttatása a termőföldre jelentős költségráfordítást igényel.

A mezőgazdasági eredetű vízszennyezés mérséklése érdekében a műtrágyák körültekintő használata, illetve az állattartással összefüggő megfelelő trágyakezelés- és elhelyezés, a jó mezőgazdasági gyakorlat alkalmazása szükséges. Ez a nitrátérzékeny területeken kötelező. A felszíni szennyezésre fokozottan érzékeny területeken korlátozott a vegyszer- és műtrágya használat. Az almos trágya tárolásához az állattartó telepen műszaki védelemmel ellátott (szigetelt, csurgalékgyűjtő aknával ellátott), megfelelő kapacitású trágyatér szükséges.

A hígtrágya tárolására szivárgásmentes, szigetelt tartályt ill. medencét ír elő a jogszabály, amelynek 4 havi trágyalé tárolására elegendőnek kell lennie. A hígtrágya mezőgazdasági talajra történő kijuttatása csak hatósági engedély birtokában lehetséges.

Következmények: A műtrágyák és szerves tápanyagpótlók (komposzt, szennyvíz, szennyvíziszap) trágyák (hígtrágya, almos trágya) felhasználása következtében toxikus fémek és mikroszennyezők bevitele a talajba, onnan bemosódás a talajvízbe, nitrát bemosódása a felszín alatti vízbe, nitrogén és foszfor bemosódása a felszín alatti és a felszíni vizekbe (eutrofizáció). Ammónium-nitrit-nitrát mennyiségének növekedése a talajvízben.

Mértéke: A korábbi évtizedekhez képest – gyakran a termelés visszaesése miatt – jelentősen lecsökkent a mezőgazdaság szennyező hatása. A tervezési területen működő számos állattartó telep közül környezetvédelmi működési engedéllyel csak egy részük rendelkezik, a nem megfelelő műszaki kialakítású, szigetelés nélküli almos- és hígtrágya tároló létesítmények száma jelentős (a tervezési területen a FAVI nyilvántartásban 47 db trágyatároló létesítményt regisztráltak, melyből 17 db nem rendelkezik megfelelő műszaki védelemmel).

Az elmúlt években megkezdődött az állattartó telepek környezetvédelmi felülvizsgálata, és a trágyatároló létesítmények korszerűsítése. A környezetvédelmi felülvizsgálatok eredményei néhány esetben a talajvíz ammónium- és nitrát szennyezését mutatták, melynek oka a helytelen trágyakezelési technológia, vagy a műtrágyák (hígtrágya tárolók) nem megfelelő műszaki állapota volt. Az esetek többségében kármentesítés nem volt indokolt, a talaj és talajvíz szennyezés a műtrágyák megfelelő kialakításával, korszerűbb technológiák alkalmazásával, illetve és a jó mezőgazdasági gyakorlat betartásával kizárható.

3. JELENTŐS VÍZGAZDÁLKODÁSI KÉRDÉSEK

3.1. Vízrendezési, hidromorfológiai kérdések

A 2.1. fejezetben részletezett vízrendezési állapotokból következően a tervezési alegység területén több helyen morfológiai problémák jelentkeznek. A természetes állapotoktól való eltérést jelzi a Taranyi-Rinya 0+000 – 5+000 fkm közötti folyamatos medermélyülés és a Babócsai-Rinya esetében Babócsa és Nagyatád között szembetűnően jelentkező túlszabályozott meder.

3.2. Vízhiány, ökológiai állapot problémái

A tervezési alegység területén sok halastó üzemel, döntően völgyzárógátas kialakítással. Tekintettel arra, hogy a tavak száma és vízfelülete esetenként a tápláló vízfolyások vízkészletéhez képest is nagy, nyári időszakban a tavak alatt vízhiány jelentkezik, ami az ökológiai vízigényben is negatívan jelentkezik.

Komoly ökológiai problémák jelentkeznek a Drávai mellékágak és holtágak esetében is, ahol az eutrofizációs folyamatok olyan mértéket öltöttek napjainkra, hogy jelentős beavatkozás (revitalizáció) hiányában az élővízes jelleg megszűnése várható rövid időn belül.

3.3. Jelentős vízkárok megelőzésével kapcsolatos problémák

A Mura torkolati részén napjainkban jelentős mederelfajulás tapasztalható, a meder veszélyesen megközelítette a mellette húzódó vasútvonalat. A vasút védelme érdekében be kell avatkozni.

3.4. EU kötelezettségből adódó programok

Vízbázisvédelem

A Rinya–mente tervezési alegység legnagyobb jelentőséggel bíró települése Barcs, amely közvetlenül a Dráva part mellett terül el, és mint sérülékeny vízbázis, a talajvíz már teljesen szennyezett, a rétegvizek megóvása érdekében megfigyelő kutak üzemelnek. Nagyatád is sérülékeny, üzemelő ivóvízbázis, amelyet a trícium vizsgálatok is igazoltak, ezért további részletes vizsgálatokra lesz szükség.

Fontosak a távlati vízbázisok ezen a területen, amelyek közül már figyelő kutak üzemelnek Vízvár-Bélavár és Heresznye-Bolhó területén.

Vízellátás

A vízgyűjtő minden településén biztosított a közműves vízellátás. Az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről szóló 201/2001. (X. 25.) Kormányrendeletben foglaltakat figyelembe véve a vízgyűjtő 11 érintett településén a barcsi térségben nyolc településen az arzén, a nagyatádi térségben három településen az ammónium okoz problémát.

Ezekon a településeken további feladatot jelent a rendeletben előírt határértékeknek megfelelő minőségű ivóvíz biztosítása 2009. december 25-i határidővel.

Szennyvízelvezetés

A vízgyűjtő területen lévő 49 település közül 22 településen megoldott a közüzemi szennyvízelvezetés és szennyvíztisztítás.

A települési szennyvíztisztításról szóló 91/271/EGK tanácsi irányelvvel összhangban megalkotott Nemzeti Települési Szennyvíz-elvezetési és –tisztítási Megvalósítási Programról szóló 25/2002. (II. 27.) Kormányrendeletben lehatárolt szennyvíz agglomerációk közül a rendelet a vízgyűjtő még csatornázatlan települései közül 18-at (nagyatádi agglomerációban 12-t, a csurgói agglomerációban hatot) a 15.000 LE feletti szennyvízterhelésű agglomerációk közé sorol, ahol 2010. december 31-ig kell megoldani a szennyvízelvezetést és –tisztítást, továbbá meg kell valósítani a segesdi agglomeráció kiépítését 2015. december 31-ig. Tehát a 2015. december 31-ig előírt fejlesztések befejezésével a települések több mint 80 %-a válik csatornázottá.

A térség szennyvíztisztító telepei közül a Barcsi és Nagyatádi kommunális szennyvíztisztító telepek kibocsátott tisztított szennyvizének minőségével vannak problémák. Figyelembe véve a jelentős mennyiségeket is, a telepek jelenlegi működése ökológiai kockázatot jelent.

ADATLAP

a Vízgyűjtő-gazdálkodási tervek készítése” című KEOP 2.5.0 projekt keretében működtetett
VIZEINK.HU honlapon történő dokumentumok publikálásához

1. A beküldő szervezet neve:

1.1. Kontakt személy:

1.2. Telefonszám:

1.3. E-mail:

2. A dokumentum címe:

2.1. A dokumentum típusa:

2.2. A dokumentum státusza:

2.3. A dokumentum verziószáma:

2.4. A dokumentum zárásának időpontja:

2.5. A publikálás kezdete:

2.6. A publikálás vége:

3. A dokumentum helye a tervezési rendszerben:

országos

regionális

helyi

4. Kulcsszavak:

5. Egyéb fontos kérdés a honlapon történő publikációval kapcsolatban:

Amennyiben az adatlap kitöltésével kapcsolatban kérdése merül fel, kérjük írjon a vizeink@respect.hu címre!